

Klara KRISTALOVA

*ELLE Decoration,
Slahouny Podvedomi*

October 2022

ŠLAHOUNY PODVĚDOMÍ

„Keramik je mnohem pomalejší materiál, má svá omezení a pravidla, na rozdíl od malby,“ říká Klara Kristalova. Náměty jejích soch často připomínají staré legendy, hororové příběhy nebo pohádková vyprávění, která promlouvají ke každému z nás bez rozdílu věku nebo národnosti.

Klara Kristalova je rozená vypravěčka. Nevyjadřuje se však slovy, nýbrž skrze keramickou hlínu. Její sochy hovoří o útrapách jednotlivce, odolávání tlaku společnosti nebo o lidském vztahu k přírodě. Jednomu připomenou starou legendu, možná snad i konkrétní knihu, druhý v námětech pozná sám sebe. Kristalova vítá jakýkoli výklad a odmítá jednoznačné vysvětlování svých děl. Plastičnost sochařství spojuje s hlubokými znalostmi malby a kombinací využívá k budování mikrosvětů, ve kterých se odehrávají znepokojivě přitažlivé příběhy.

Po čtyřech hodinách na cestě přijíždíme do malého švédského městečka Norrtälje. Odsud je to do našeho dnešního cíle už jen necelá půlhodinka. Jízdu nám zpřijemňují výhledy do malebné krajiny s tradičními červenými dřevostavbami, které zpravidla obklopuje pasoucí se stádo ovcí nebo krav. To už ale zabočíme na štěrkovou silnici vedoucí do hlubokého lesa.

Výhled na farmy střídá lesknoucí se jezerní hladina a nedaleko od ní se tyčí stodola pokrytá falunskou červení. I když i ji kolem dokola obklopují zvířata, tahle nepatří žádnému z místních zemědělců, nýbrž výtvarnici Kláře Kristalové. Uprostřed švédských lesů tvoří v důmyslně ukrytém keramickém ateliéru a hned naproti bydlí se svým manželem a taktéž výtvarníkem Peterem Ernem a smečkou psů. Úzké sepětí s přírodou je pro Klaru živelnou podstatou, což se promítá i do jejích keramických soch. Žena, jež se přeměňuje v mouchu, tělo porůstající břečťanem nebo plačtivý obličej, který namísto slz roní pučící větvičky. Většinou se jedná o divíky postavy propojující se s flórou či faunou. Výtvarnice z postav staví zvláštní scénérie a vypráví příběhy, které nemají daleko k pohádkám a tradičním mýtům – ať už bychom v nich hledali odraz těch českých, nebo švédských. Jak napovídá její jméno, Kristalova pochází z Československa, i když češtinu už aktivně nepoužívá spoustu let. Rodina se do ciziny dostala netradičně. Když k nám v roce 1968 vrhla vojska Varšavské smlouvy, nacházeli se zrovna v Berlíně. V tamní kavárně narazili na plakát, který propagoval život ve Švédsku, a jelikož se za železnou oponu vrátit netoužili, rozhodli se zkusit štěstí v neznámé zemi na severu. Klara vyrůstala v rodině, která se

KLARA KRISTALOVA

Dcera minimalistického sochaře a malíře Eugena Krajčička a výtvarnice Heleny Křišťalové se narodila v roce 1967 v Československu. Když přišel rok 1968, rodiče se i s roční Klárou rozhodli emigrovat do Švédska. I přes původně rezervovaný vztah k umění ji otec Klárou zaslavil do tajů sochařiny a malby. Absolventka Královské akademie umění ve Stockholmu tvoří pod vlivem otcových minimalistických soch i keramických dekorativních předmětů. V Česku se poprvé své matky, která bohužel zemřela, když Kláře bylo pouhých šest let. V Česku se poprvé prezentovala v roce 2015 na výstavě Pandora's Vox v Galerii hlavního města Prahy.

Vpravo dole: Sama dílům nepřiznává konkrétní příběhy, ráda zachovává jejich mnohoznačnost a tajemnost.

v novém prostředí snažila zapadnout, což bylo navzdory prvotním představám obtížné. Především otec, minimalistický sochař Eugen Krajčík, se ve Švédsku cítil nedoceněný. Proto kladl Kláře na srdce, aby se na scéně prosadila do pětadvaceti let, jinak zůstane jen průměrnou umělkyní. Klara vystudovala malbu na Královské univerzitě ve Stockholmu. Při studiích se seznámila s renomovanou švédskou malířkou Cecilii Edefalk, s níž vedla dlouhou diskusi o možnostech současné malby, která pomohla změnit její přístup k tvorbě. I ta ji dovedla k experimentům s tehdy nepříliš populární keramikou. „Když tvořím, jsem velmi produktivní a ráda pracuji rychle. Malba pro mě byla příliš neohraničená. Všechno bylo možné a dalo se znovu a znovu přemalovat. Chyběla mi stabilita a konečnost, kterou mi dodala až hlína.“ Její sochy jsou proto jiné než díla ostatních. Namísto hmoty se Klara zaměřuje na práci s glazurami. Rozpité barvy v její interpretaci kontrastují s přesnými liniemi úst, očí či vlasů, vpíjejí se do sebe a dodávají tvaru nové psychologizující významy. Umělkyně se inspiroje technologií manipulované glazury, v 18. století používané na míšeňském porcelánu. Krystalova jejím prostřednictvím zkoumá problémy

NECÍTÍM SE JAKO
ŠVÉDKA ANI
JAKO ČEŠKA.
NACHÁZÍM SE
NĚKDE MEZI

dospívajícího jedince, strach, zranitelnost nebo pocity osamění, které ve vlastní, a přesto tak vzdálené zemi dlouho pocívala. „Vyrůstát jako imigrantka ve Švédsku znamenalo velkou míru izolace. Dlouho jsem nevěděla, co je a není ‚normální‘, a to nutkání, že se mám adaptovat, ale vlastně přesně nevím jak, je silnou vzpomínkou na dětství. Dodnes se necítím jako Švédka, ale ani jako Češka. Nacházím se někde mezi,“ přibližuje Krystalova. Jako umělkyně nakonec prorazila – ačkoli o čtrnáct let později, než její otec doufal, a bohužel se toho nedožil. „Hned po absolvování akademie se mi podařilo získat galerijní zastoupení, které jsem po pár letech vyměnila za angažmá u stockholmské galerie Magnuson. Velmi mě potěšilo, když jsem dostala příležitost vystavovat na londýnském veletrhu Frieze a představila jsem tam své nové práce v keramice. Instalace ale dopadla hrozně. Pár děl na obyčejném dřevěném stole působilo vedle všech těch naleštěných stánků prestižních galerií nepatřičně. V slzách jsem tehdy odjížděla

Nahore: Klaričky sochy často pracují s flórou, faunou, ale i s psychologii postav. Rozdvojené osobnosti, osamělí jedinci nebo ženy plivající oheň jsou tu na denním pořádku.

Dole: „Co kdyby se Maurizio Cattelan nikdy nezastavil na Frieze? Nejspíš bych stále vystavovala po Švédsku jako před rokem 2006. Byl by to úplně jiný profesní život, ten osobní by byl pravděpodobně stejný – v roce 1998 bychom se přestěhovali z Londýna do Norrtälje, měli dva ateliéry, tři děti, velkou zahradu a několik psů,“ usmívá se Klara.

Klařin ateliér stojí uprostřed hlubokého lesa a nedaleko jezera. Tvoří ho velký prosklený prostor s vysokými prosklenými okny, místnost s vlastní keramickou pecí, oddělené technické a hygienické zázemí. Ve druhém patře se nachází podkroví pro kresbu a další přípravné práce.

„Ráda tvořím díla do veřejného prostoru, protože musíte počítat s publikem, které není na umění zvyklé nebo je ani nezajímá. Nutí vás to přemýšlet různými způsoby a taky po vás ve městě zůstane něco trvalého a dostupného zdarma pro všechny bez rozdílu. To je mi hodně sympatičné,“ říká Klara Kristalová. Ve foyer ateliéru právě visí model sochy, kterou připravila pro francouzské město Le Havre.

do hotelu a hrozila se vernisáže. Druhý den ale přišel zásadní zlom. Stánek navštívil Maurizio Cattelan a několik kousků hned na místě koupil. Pak se navíc přimluvil u významné galerie Perotini, aby se o mojí práci začali zajímat," usmívá se dnes nad neuvěřitelným příběhem v klidu své zahrady a drbe za krkem jednoho ze psů. Ten den roku 2006 byl pro její kariéru klíčový. Přední italský umělec a trendsetter, známý kontroverzními instalacemi (například banánem přilepeným lepící páskou na zeď nebo voskovou sochou papeže Jana Pavla II. zasaženého meteoritem) její práci totiž natolik zpomalizoval, že od té doby vystavuje po celém světě. Ať už se jedná o Soul, Paříž nebo Kodaň, Kristalova vždy ráda vyráží na místa svých výstav a v interakci s městy nachází nové úhly pohledu na stávající práci. Přestože málokdo pozná změnu, reflektuje je hned po návratu, aby pro ni samotnou tvorba zůstala neustále živá a aktuální. Když pracuje, tak nerada plánuje – rychle se prý začne nudit. Jakmile se tvorba stane příliš plynulou, změni směr a zkouší jiné přístupy. Nedávno experimentovala s velkoformátovými instalacemi z textilu, zapojila neony a řemeslníky z různých oborů. Největším projektem pro rok 2022 ale je aktuální výstava Flora a Fauna, která do 22. října probíhá v newyorské pobočce galerie Perotini. „Navzdory svému názvu je výstava hlavně o psychologických možnostech rezistence. Buď se přizpůsobíte, nebo se adaptovat odmítnete. Vyhovuje mi, když je výklad mých děl nejednoznačný a způsobuje v divákovi tenzi mezi krásou a nepřijemnými pocity. Baví mě vytvářet defacto jakýkoli druh komunikace. Nepotřebuji, aby lidé chápali má díla jedním způsobem. Rozumím tomu, že to je zkrátka nemožné," přiznává. Jak ovlivní podzimní New York práci Klary Kristalové, to můžeme zatím jen odhadovat. Nebo se za rok přijedeme přesvědčit do lesního ateliéru u jezera kousek za Norrtälje, případně do některé ze světových galerií. □

JSEM SKUTEČNĚ
LESNÍ ČLOVĚK.
TO SE PŘIROZENĚ
PROMÍTÁ DO MÉ
PRÁCE I ŽIVOTA

Nahoře: Pět let po škole vytvořila první menší keramické sochy. Po roce 2000 pak Kristalova spíše experimentovala s papírem, maché a sádrou, než se ke keramice opět vrátila před zlomovou výstavou v roce 2006 na Frieze. Dnes je jejími objekty zaplněný celý ateliér, ale i jeho bezprostřední okolí.

Uprostřed: „Velmi mě inspiruje literatura. Občas za mnou ale přijde někdo, kdo rozezná konkrétní motiv v mém díle a přirazuje mu knihu. Já se pak sama divím, nakolik přesný popis je. Rozhodně však netvořím ilustrace podle knih, spíš jsou to náhody. Mnoho z nich podvědomě vychází z námětů, které mi máma četla jako malé holce před spaním. Jsou ale spíš citelné v pozadí, než abych do hlíny přenášela konkrétní příběh, to by mi nedávalo smysl," vysvětluje Kristalova.

Zcela vpravo: Kromě keramiky také pravidelně skicuje a kreslí. V ateliéru má na tuto aktivitu dedikované místo s výhledem do klidného lesa.

